

МЕДИЧНИЙ ДИСКУРС ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ЯК ОБ'ЄКТ ТЕОРІЇ РЕЦЕПТИВНОЇ ЕСТЕТИКИ

Ю.В. Лисанець

Вищий державний навчальний заклад України “Українська медична стоматологічна академія” (м. Полтава)

Література і медицина – глибоко антропоцентричні, онтологічно споріднені та іманентно взаємопов'язані галузі, адже у центрі цих двох дисциплін – прагнення зрозуміти Людину і (по-своєму) зцілити її. Медична проблематика художньої літератури безперервно перебуває у центрі уваги дослідників України (О. Бандровська, К. Заблоцька, П. Ляшкевич, В. Пустовіт, Т. Скорбач, А. Семашко, Л. Фоміна) та зарубіжних літературознавців (С. Позен, Дж. Гопсон, Н. Бушемі, Ф. МакЛеллан, Г. Меркель, Дж. Аронсон). Дослідники зосереджувались переважно на художніх репрезентаціях лікарів з точки зору індивідуального стилю конкретного письменника. Ми ж поставили собі за мету вибудувати наративну професійно-деонтологічну модель медичного дискурсу в художній літературі на матеріалі прозових творів американських письменників ХІХ-ХХІ століть. Медичний дискурс літератури як ціннісно-світоглядний сегмент картини світу автора є особливим способом оприявлення авторської свідомості в художньому тексті. Цілісне і багатоаспектне дослідження малої і великої прози США крізь призму медико-деонтологічної проблематики уможливить поглиблення розуміння ролі лікаря і динаміки сприйняття цієї професії в американському суспільстві.

Теоретико-методологічну основу дослідження складають сучасні наукові розвідки у царині теорії рецептивної естетики. Загальновідома маніфестація “смерті автора” Р. Бартом і М. Фуко у 60-х роках минулого століття з його наступною “реанімацією” ознаменували не стільки відмову від цієї категорії, скільки спробу її “зміщення з центральної позиції в інтерпретаційному процесі” [2, с. 143]. Аксиоматичною стає ситуація взаємоактивності тексту і реципієнта, стратегія залучення читача до співучасті, співтворчості, а часом навіть до відповідальності. У художньому творі читач має справу зі “слідом” авторського “я”, саме тому У. Еко, Г.-Г. Гадамер, П. Рікер підкреслюють роль інтерпретаційної співпраці читача, що здатна актуалізувати значення, потенційно закарбовані в тексті, і таким чином відтворити авторську ідентичність. На переконання О. Червінської, “смерть автора”, проголошена в однойменному есе Р. Барта, відбувається лише за умови, якщо читач виявляється “поганим партнером”: “Обов’язок професіонала – не знищити автора, а воскресити його” [3, с. 76]. Читацьке сприйняття є “завершальним чинником структури”, який заповнює “відкриті елементи” (замовчування і недомовленості) тексту [3, с. 68]. Літературний твір виступає у якості “медіума комунікування авторських інтенцій з уявою читача” [6, с. хііі]. Саме на проблемі сприймання і на фігурі читача як активного учасника конкретизації змісту творів зосереджується метод рецептивної естетики, розроблений німецькими філологами Г.-Р. Яуссом і В. Ізером на основі

студій Н. Гартмана та Р. Інгардена в 70-х роках минулого століття. На переконання В. Ізера, читачеві належить ключова співтворча роль: він мусить декодувати і “заповнити” смислові “лакуни” тексту, умисно інкорпоровані автором з метою активізації читацької рецепції. Саме таким чином твір набуває особливої інтерсуб’єктивної динаміки, що зрештою призведе до порозуміння між автором і читачем. Згідно з концепцією “відкритості” текстів У. Еко, твір здатний генерувати множинність інтерпретацій, спонукати читача до кооперації, стимулювати його до пошуків прихованих значень [4, с. 92]. Школа рецептивної естетики “народилася з лона феноменології” [5, с. 38], і у зв’язку з цим вихідним пунктом для науковців стає положення Р. Інгардена про літературний твір як “суто інтенційне” явище, “джерелом існування якого є творчі акти свідомості автора” [цит. за: 1, с. 126]. Отже, феноменологічний підхід постулює апріорну “віталістичну енергетику” тексту (М. Зубрицька), за рахунок чого твір “промовляє” до читача, апелює до його внутрішнього світу, зрештою, перетворюючи реципієнта на співучасника літературної конверсації. Відштовхуючись від феноменологічної ідеї “реінкарнації життя”, потенційно закодованої у художньому тексті [див.: 1, с. 125], рецептивна естетика досліджує процес комунікації читача з текстом. На переконання В. Ізера, “значення твору не зводиться до смислу, захованого всередині тексту, але полягає у факті, що смисл оприявнює те, що заховане всередині нас” [7, с. 171].

Вивчення медичного дискурсу художньої літератури США з позицій теорії рецептивної естетики дасть змогу розробити концептуальну модель професії лікаря в американському суспільстві, що у свою чергу сприятиме розвитку процесів інтеграції і оптимізації міжнародних відносин у сучасному глобалізованому світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зубрицька, М. (2004). А тепер куди? – Одиссея сучасних літературних теорій. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 33(І), 121-128.
2. Зубрицька, М. (2004). *Ното legens: Читання як соціокультурний феномен*. Львів: Літопис.
3. Червінська, О., Зварич, І., Сажина, А. (2009). *Психологічні аспекти актуальної рецепції тексту: Теоретико-методологічний погляд на сучасну практику словесної культури*. Чернівці: Книги-XXI.
4. Эко, У. (2005). *Роль читателя. Исследования по семиотике текста*. М.: Симпозиум.
5. Яусс, Г.Р. (2007). Рецептивна естетика й літературна комунікація. *Слово і час*, 6, 37-46.
6. Booth, W.C. (1961). *The Rhetoric of Fiction*. Chicago: Chicago University Press.
7. Schwáb, Z. (2003). Mind the Gap: The Impact of Wolfgang Iser's Reader-Response Criticism on Biblical Studies – A Critical Assessment. *Literature & Theology*, 17(2), 170-181.